

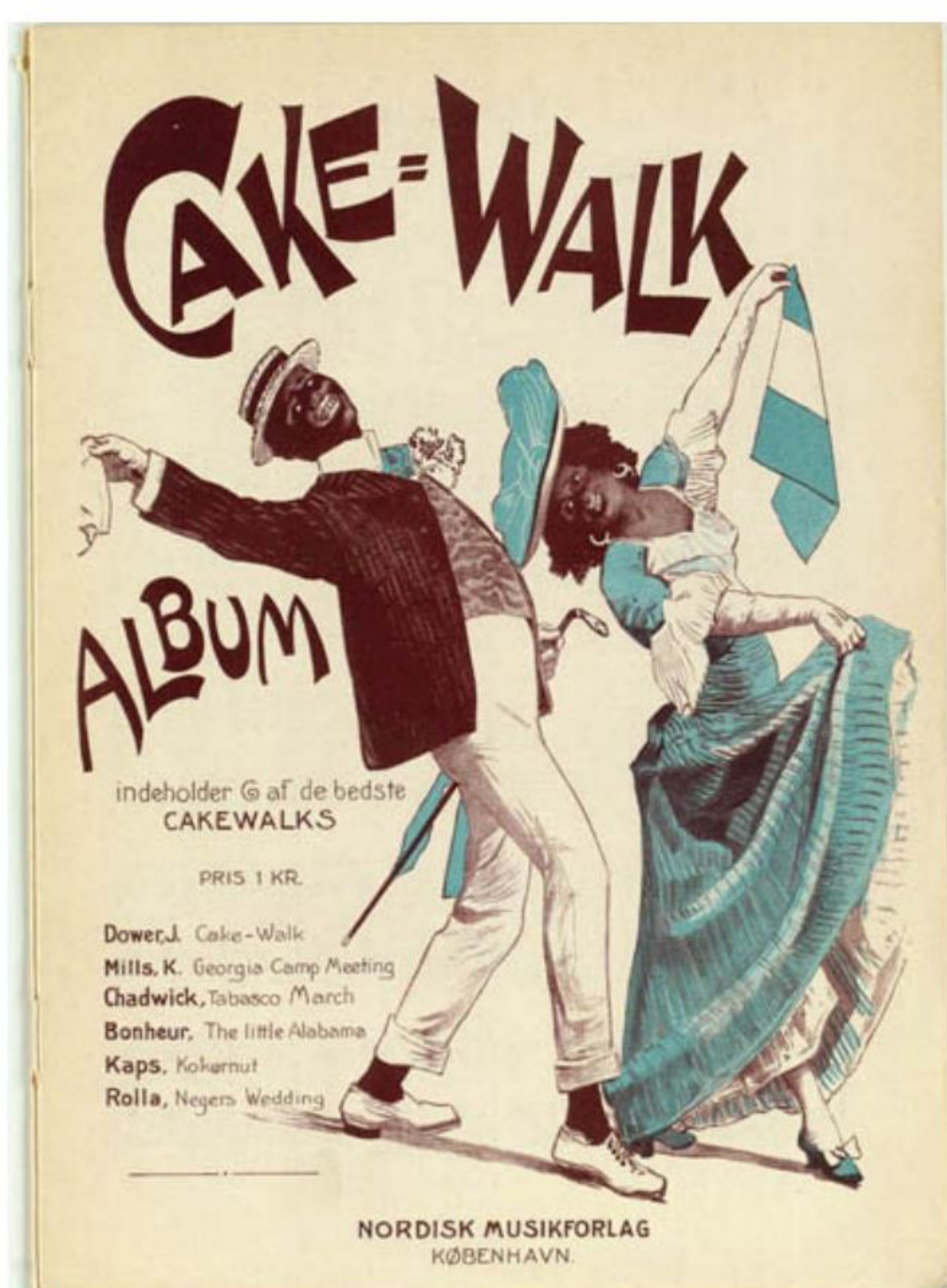
Danselærernes mening om moderne dans omkring år 1900

Af Ole Skov

Omkring år 1900 var der generelt set opbrud i dansetraditionerne. Mange danse gik i glemmebogen, og nogle syntes for eksempel, at Lanciers blev danset for hurtigt og menuetten var lidt gammeldags. Selvom mange danse var i gammel stil, havde de dog udviklet sig op gennem 1800-tallet. Det var over tid men ikke så meget, at stilen var meget anderledes end tidligere.

I slutningen af 1800-tallet kom der danse med helt andre rytmer, figurer og dansemåder. Disse danse kom fortrinsvis fra USA og Sydamerika. De blev ikke populære blandt det lidt mere modne publikum og især ikke blandt danselærere og andre indenfor kunstens verden.

Tanken om at bevare de gamle danse var ikke bare et fænomen indenfor folkedansbevægelsen, som jo opstod i denne periode, og fik bevaret en hel del danse. Det var en generel tendens også blandt de etablerede danselærere. De ældre ville beholde den gamle dansetil, mens en del af ungdommen tog de nye danse til sig. Holdningerne til disse danse holdt i mange år, og helt op i 1920'erne kan man fra danselærerne finde syrlige kommentarer om de nye danse. Men danseskolerne begyndte alligevel at have de nye danse med på repertoire. Man levede jo af at undervise og måtte derfor følge de unge menneskers interesse for nye danse. Der kom en del af disse danse blandt andet One-Step, Two-Step, Boston og Tango men også en del excentriske danse som Kalkun-Dansen (Turkey-

Dansk Cake-Walk node fra 1903

Trot), der dances til melodien "Alexanders Ragtime Band", Storkedansen, Bjørnedansen (Grizzly Bear), Kænguru-Dansen (Kangaroo Hop) og Sælhund-Dansen. Mange mente, at disse danse mere hørte hjemme på scenen end i balsalen.

En af de nye danse var den afro-amerikanske Cake-Walk, eller som den også blev kaldt - Kage-Dansen. Den kom til Danmark i 1903, og holdt ikke særlig længe.

Søndag d. 30. november 1913 havde Berlingske politiske og Avertissements-Tidende ud over de almindelige nyheder, annoncer og faglige indlæg også et tema om dans på siderne for "Litteratur

Forsiden til temsiderne om dans.

og kunst". I indlægget var der over et par sider flere små artikler om dans skrevet af nogle af datidens kendte indenfor teater- og danseverdenen. Det var netop i 1913, at tangoen kom til Danmark.

Der var et digt, der hed "Dengang". Det omhandlede ungdom og kærlighed. Et par af linjerne lyder:

"Hun havde mærket hans øjnes skotten, der var en mærkelig magt deri, de var så leende i gavotten i menuetten var det forbi".

Overskrifterne på artiklerne taler for sig selv. De var blandt andet: "Dansens Muse", "Ungdom og Dans", "Gammelt og Nyt", "Mod Takten", "Dansens Jubel", "Valsen", "De Dyrelignende Danse", "Gratie og Dovenskab", "Forloren Atavisme", "Kun for Professionals" og "Med Tiden".

Jeg gengiver her nogle af artiklerne:

"Mod Takten" af Emilie Smith

Som en beskeden tjenerinde i Bournonvilles tempel er jeg naturligvis tilhænger af de gamle danse. Gamle danse ikke alene på scenen men også i balsalen.

Det lyder fristende dette at danse "mod takten". Men er det egentlig dansens natur? Vi har jo altid lært, at dansens rytme skal følge musikkens. Naturligvis er der en vis nervepirring i at forsøge det nye, men moderne danse vil kun blive en kortvarig mode. Lidenskabelige dansere vil før eller senere vende tilbage til de gamle, rytmiske valse, polkaer og mazurkaer. Disse danse passer os bedst, det skal nok vise sig.

Imidlertid er det jo ingen skade til, at der eksperimenteres. Også "Tangoens Muse" er en slægting til Terpsichore (dansens muse/gudinde), om end familieskabet er lidt langt ude".

27de november 1913, Emilie Smith.

Emilie Smith (1887-1942) var født Andersen og kom til det kongelige teaters balletskole i 1897. Hun blev uddannet som balletdanser, og i 1903 blev hun adopteret af Ludvig Smith (1850-1924), som også kaldte sig Louis Forgeron. Han var balletdanser og blev senere repetitør ved balletten. Det vil sige, at han var den ledende musiker ved balletdansernes øvelserne. Emilie Smith måtte stoppe som balletdanser i 1922, da det kneb med hørelsen.

Emilie Smith (1887-1942)

Emilie Smiths indlæg refererer sikkert til den nye dans "Boston", hvor man ikke udfører trinnene i takt til den valse-rytme, som er i musikken, men foretager en glidende bevægelse.

"De dyrelignende danse" af Hans Beck

"Hvad er nu Deres mening om de sidste nye danse?". Dette spørgsmål stilles mig ofte til besvarelse, ja til tider flere gange dagligt. Og her er min mening om den for tiden herskende dansesyge:

Da jeg har en så udstrakt informationsvirksomhed, ligger dette spørgsmål mig selvfølgelig stærkt på sinde, og da jeg af flere grunde kun holder mig til danseundervisning for børn, så er mit standpunkt i denne sag også ganske klart. Lad de voksne indføre hvilke mærkelige danse de vil, så bør dog børn absolut holdes udenfor denne sidste mode. Jeg kan nemlig ikke tænke mig et hæsligere syn, end at se børn efterligne den moderne ungdoms dans. Og skal der endelig danses tango, så må de personer, der giver lektioner i denne dans, da først og fremmest blive enige om at undervise i én og samme tango, med bestemt fastslåede trin og figurer, og helst efter en bestemt melodi. Som det nu går til, er det et fuldkomment virvar.

Alle mener nemlig at have lært "den eneste ægte argentinske tango", men skal de gøre brug af den på baller, er det vist et sjældent lykketræf for dem at finde én, hvormed de kan danse deres tango, idet hver har lært den på sin facon. Men de unge mennesker burde forså sig selv for den ydmygelse at blive til latter i en balsal, for således vil det gå de fleste. Thi af hundrede par vil højst de fem kunne udføre tangoen, så den bliver præsentabel. Dermed mener jeg, at den danses overlegent og gracøst.

Egentlig kan den kun udføres på rette måde, når den danses af professionelle dansere. Derfor passer tangoen bedst som et varieténummer, men derimod ikke i en balsal.

De klædelige danse, der er fremkomne i de sidste ti år, og som endnu bruges ved den elementære danseundervisning, vandt ikke det moderne publikums bifald. Man måtte nemlig tage undervisning for at lære disse danse, og den ulejlighed ville man virkelig ikke have. Derfor faldt man med en utrolig energi over den såkaldte "Boston", for den kunne man med lethed lære sig selv eller af sin meddansende på en balaften, og så havde denne dans oven i købet den fordel, at man ikke behøve-

de at danse i takt. Det blev endog det allerfineste at danse stik imod rytmen. Dermed havde alle de umusikalske frit spil, ingen kunne jo kontrollere deres dårlige dans.

Og nu med ét sker så det mærkelige: Ungdommen skyr nu hverken tid eller penge for at lære den meget vanskelige tango, foruden andre dyrelignende gangarter til musikledsagelse, såsom Krebse- og Bjørnedans. Jeg må absolut protestere imod, at benævnelsen "dans" anvendes på denne nye moderne galskab. Rulleskøjterne og Steppemanien fik vi hurtig bugt med, og det er mit sikre håb, at disse nye galskaber også en gang vil forsvinde, lige så hurtigt, som de er komne.

Hans Beck (1861-1952)

Hans Beck (1861-1952) var født i Haderslev som søn af danselærer Nis Beck (1836-1882). Som 8-årig kom han til det kongelige teater og blev uddannet balletdanser. I 1894 blev Hans Beck balletmester, hvilket han var, da han skrev indlægget. Efter nogle år med polemik på det kongelige teater stoppede han som balletmester i 1915, men fortsatte i

mange år sin danseskole i København. Hans Beck skriver, at han kun underviste børn. Det er rigtigt, at han gennem årene havde undervist tusindvis af børn. Ifølge annonceringerne havde han dog også forsøgt sig med at undervise voksne, selvom de fleste annoncer omhandler børn. Han skrev blandt andet at især drenge var velkomne.

Dandseunderviisningen
i
Villakvarterets Døtreskole
under Ledelse af kongelig Solodanser **Hans Beck,**
gjenoptages i October. Indmeldelser (særlig **Drenge**) Mynstersvei Nr. 5, 2. Sal.

Berlingske Tidende d. 27. september 1892

"Valsen"

af Edvard Agerholm

Alt gentager sig her i verden. Da valsen for omtrent 100 år siden kom fra Tyskland og begyndte at holde sit indtog i balsalene, vakte denne danseart en lignende opsigt, som nu om stunder de såkaldte "moderne danse". Bournonville holdt strengt på, at en dansende kavalier ikke måtte forsømme noget middel til at behage "det køn, der har så ubetinget fordring på vor opmærksomhed og så stor indflydelse på vor karakter og dannelse". Han syntes desuden langt fra om den hyppige brug af vals. Den geniale dansemester skrev: Ikke for at tale om den voldsomme bevægelse, hvori den bringer blodet, og den uorden, der forårsages i toilettet (påklædning), så tror jeg dog, at de mere dannede såvel i sprog, sæder, klædedragt og i alle fornøjelser udmærker sig fra de lavere klasser. Den dannede verden burde derfor gøre sin dans lidt mere utilgængelig for dem, hvis væsen og manerer ikke kan give den fornødne graciøsitet, for jeg anser det for umuligt i en vals at skelne graden af mere eller

mindre anstand. Jeg vil vistnok finde mange modstandere blandt lidenskabelige valsedansere, men jeg giver ikke min mening som et orakel. Jeg tror, at lidt mindre valsen på ballerne ikke ville skade.

Edvard Agerholm (1866-1941)

Edvard Agerholm (1866-1941) var operasanger, skuespiller, teaterhistoriker og bibliotekar på det kongelige teater. Han var student og oprindeligt uddannet som Cand. Polit. Han havde en lys tenorstemme og sang en del i studenterkredse. Da der var brug for sådanne stemmer, overgik han helt til at hellige sig sangen og blev ansat ved et kongeligt teater. I 1909 blev han bibliotekar på teateret og skrev også en del indlæg i blade og tidsskrifter.

"Gratie og dovenskab"

af Frederik Lense

Når man i den sidste tid har været forarget over de ny danse "Boston" osv., kan jeg fuldt ud slutte mig dertil.

Dansen fordrer en vis gratie og individualitet for at komme til sin ret. Grunden til, tror jeg, at de nye danse let bliver banale, er, at parrene omarmer hinanden så tæt sluttede, at bevægelserne ikke kan blive smukke. I gamle dage da "Valsen" indførtes, holdt man ikke damen om livet men derimod begge hænder langt ud til siden, hvorved der blev plads for foden at gøre sirlige "pas" (trin). Ungdommen nu for tiden er imidlertid så magelig anlagt, at de almindeligvis kun gider gå i stedet for at danse. Jeg har endog engang set en Lanciers, hvor de 3 par sad på stole, mens det 4. par figurerede. Det var imidlertid glædeligt, om den gode smag atter måtte sejre, og dansen hæves af det uføre, hvori den nu er.

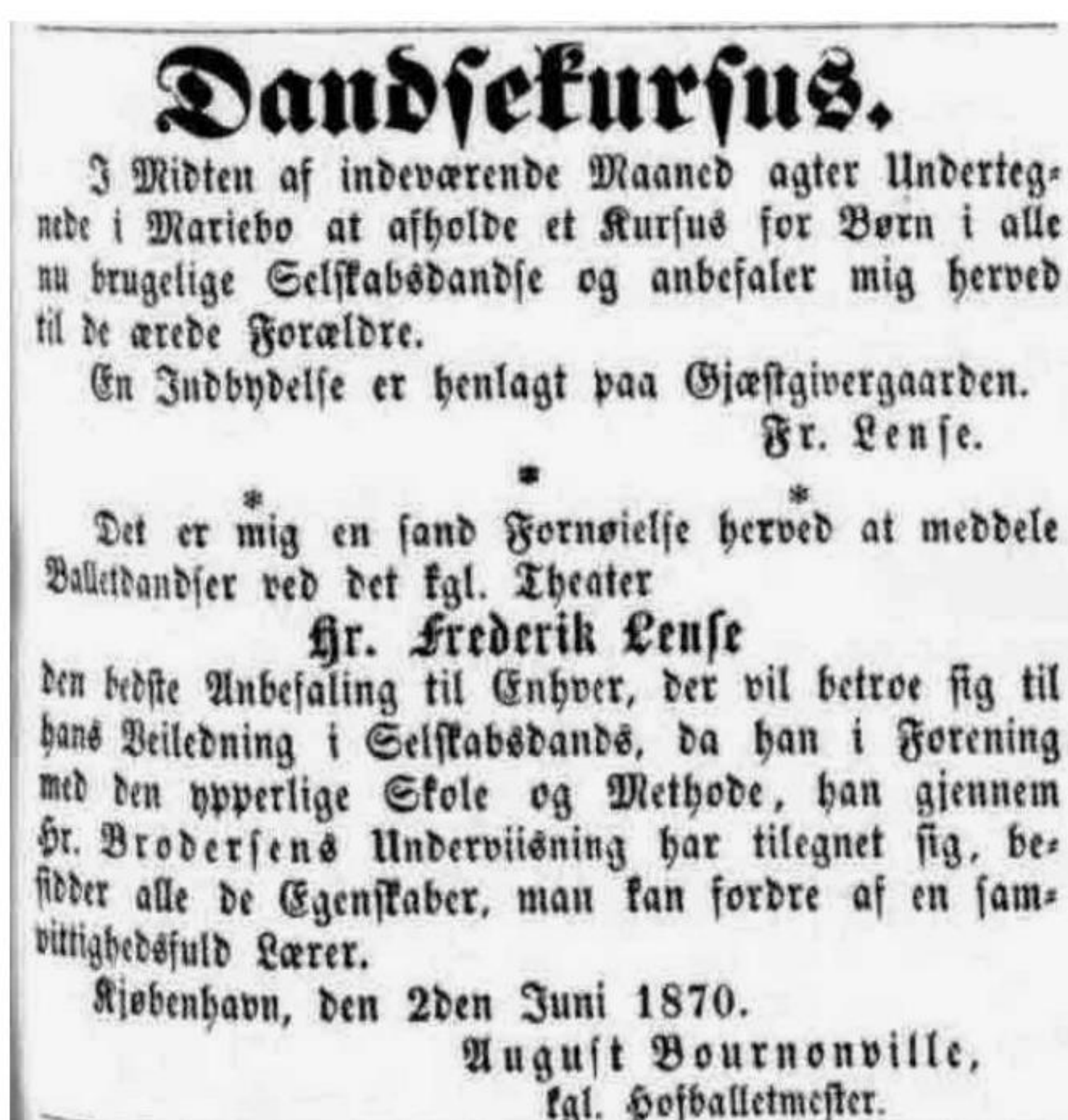
Adolph Frederik Johannes Lense (1849-1924) var balletdanser ved den kongelige ballet og havde danseskole i København ligesom mange af hans kolleger fra teateret. Han begyndte som ganske ung at undervise i selskabsdans, og holdt kurser i hele landet. Frederik Lense havde som 21-årig en annonce i Lolland Falsters Stiftstidende om dansekursus:

"I Midten af indeværende Maaned agter Undertegnede i Mariebo at afholde et Kursus for Børn i alle nu brugelige Selskabsdandse og anbefaler mig herved til de ærede Forældre. En Indbydelse er henlagt paa Gjæstgivergaarden. Fr. Lense".

August Bournonville gav ham en anbefaling:
"Det er mig en sand Fornøielse herved at meddele Balletdanser ved det kgl. Theater Hr. Frederik Lense den bedste Anbefaling til Enhver, der vil betroe sig til hans Veiledning i Selskabsdands, da han i Forening med den ypperlige Skole og Methode, han gennem Hr. Brodersens Underviisning har tilegnet sig, besidder alle de Egenskaber, man kan fordr af en samvittighedsfuld Lærer. Kjøbenhavn, den 2den Juni 1870. August Bournonville, kgl. Balletmester".

Frederik Lense (1849-1924)

Announce i Lolland-Falster Stiftstidende 11.6.1870.

Flotte balsko.

Mellem artiklerne var der også annoncer for balkjoler og balsko.

Berlingske Tidende havde valgt at trykke et tema-indlæg om dans, hvor man kun medtog indlæg fra midaldrende og ældre danselærere, balletdansere og teaterkunstnere men ingen fortalere for de nye danse. Nogle artikler var med "store ord", der omhandlede "dansens muse", grækernes og romernes dans samt at paven og kejser Wilhelm havde forbudt tango og bostondans. Journalister og redaktører ville nok også helst bevare de gamle danse.

De første ændringer til noget eksisterende kommer oftest med ungdommen. Gennem tiderne kan man dog af de etablerede danselæreres annoncer se, at de har taget de nyeste danse på repertoiret. Omkring år 1800 kom valsen frem, og hopsaen blev betegnet som "alt for vild", men disse danse holdt sig dog alligevel. Dette gentog sig med de nye danse omkring år 1900. Mange ældre danselærere valgte trods modstand at tage de nye danse på programmet. Så kunne de i undervisningen både holde på de gamle dansere og få nye yngre med. De levede jo af at undervise.

De væsentligste kilder:

Aviser på Statsbiblioteket i Århus.
Det kongelige biblioteks billedsamling.
"Moderne Dans" bog af Keobner og Leonhard, på dansk ved Th. Lind, København 1913.
Dansk Biografisk Håndleksikon, 1920.
Cake-Walk node og bøger, Ole Skovs samling.